

TEISMINĖS MEDIACIJOS KOMISIJOS 2019 M. VEIKLOS ATASKAITA

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
TEISMINĖS MEDIACIJOS PRAKTIKOS TEISMUOSE 2019 M. APIBENDRINIMAS	5
TEISMINĖS MEDIACIJOS KOMISIJA	10
TEISMO MEDIATORIAI	10
TEISMINĖS MEDIACIJOS VERTINIMO ANKETŲ REZULTATŲ APIBENDRINIMAS.....	13
RENGINIAI	15

SANTRAUKA

2019 m. teisminės mediacijos srityje buvo intensyvūs: išnagrinėta nemažai teisminės mediacijos bylų, pastebėta, kad visuomenė dažniau domisi teismine mediacija, įvyko nemažai pokyčių mediacijos procesų teisiniame reglamentavime, vykdytos priemonės, susijusios su visuomenės švietimu apie teisminę mediaciją.

2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo redakcija, kuria nustatyta, kad asmenys, norintys teikti mediacijos paslaugas, turi būti įtraukti į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos (toliau – VGTPT) sudaromą bei tvarkomą Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą. Asmenys į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą įtraukiami VGTPT sprendimu, tuo tarpu teisėjams mediatoriaus statusą suteikia ir į sąrašą įtraukia Teisminės mediacijos komisija. Taigi, Teisminės mediacijos komisija nuo 2019 m. koordinuoja tik su teismine mediacija susijusius klausimus, todėl 2019 m. Teisminės mediacijos komisijos ataskaita skirta tik teisminei mediacijai, kurią daugiausiai vykdo teisėjai, turintys teismo mediatoriaus statusą.

Ginčo šalių naudojimas teismine mediacija, kaip ir anksčiau, teismuose išlieka intensyvus. Asmenys, besikreipiantys į teismą, turi vis daugiau informacijos apie galimybę ginčą išspręsti taikiai, pasinaudojant taikiu ginčų sprendimo institutu, kurį taikant vienas ar keli mediatoriai padeda ginčo šalims taikiai spręsti ginčą teisme – teismine mediacija. Teisėjai taip pat vis dažniau nagrinėjamose bylose siūlo taikyti teisminės mediacijos procedūrą.

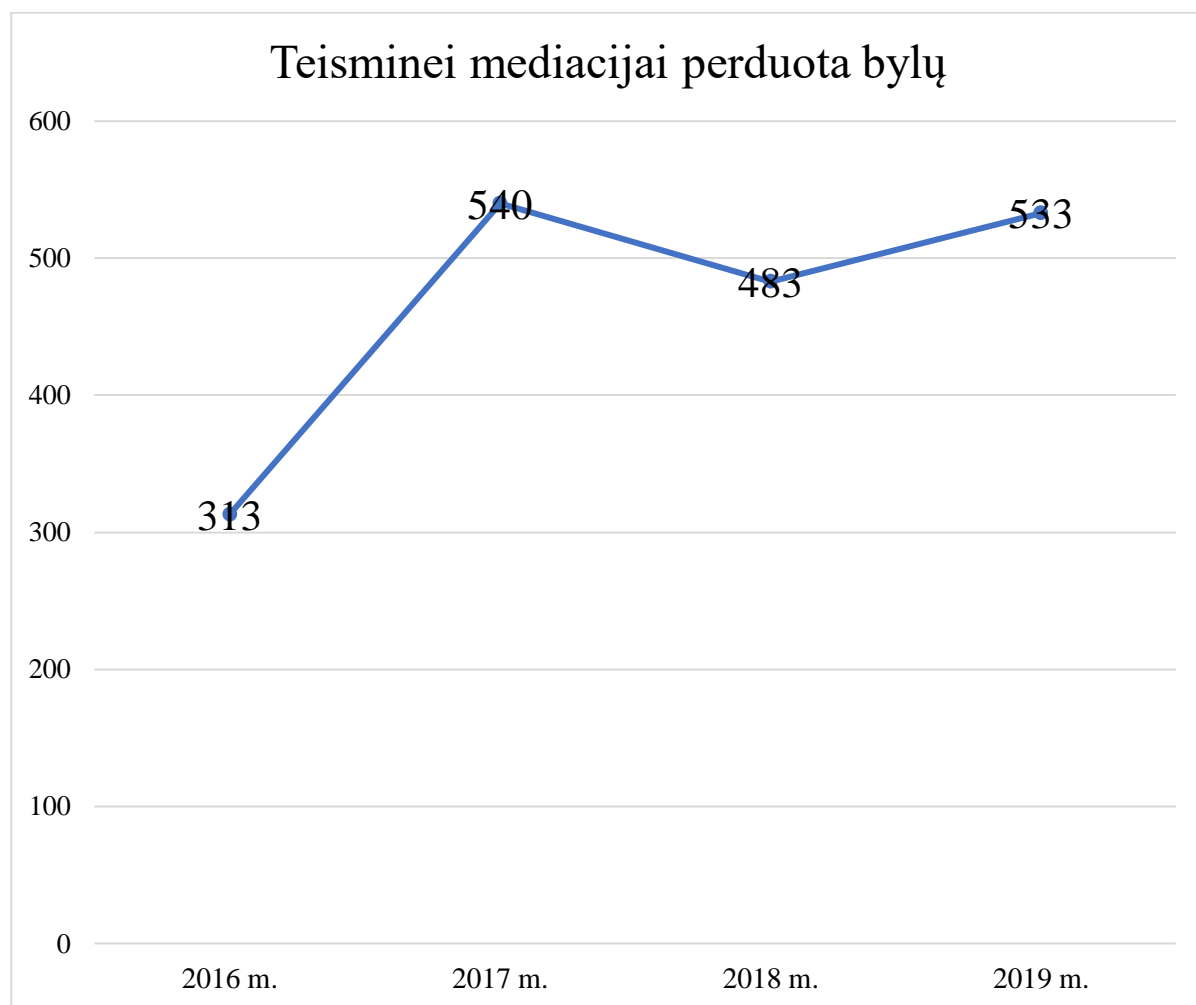
Kalbant apie pokyčius teisiniame reglamentavime, svarbu akcentuoti, jog 2019 m. kovo 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) nuostatos, sudarančios galimybę administracinius ginčus spręsti teisminės mediacijos pagalba. Pagal ABTĮ 79¹ straipsnį teisminė mediacija gali būti vykdoma tik dėl tokio administracinio ginčo, dėl kurio pagal įstatymus leidžiama ginčo šalims sudaryti taikos sutartį. Teisminę mediaciją tokiuose ginčiuose gali vykdyti mediatoriai, kurie yra teisėjai, įrašyti į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą. Teisėjas, nagrinėdamas administracinę bylą, šalių sutikimu gali nuspręsti pats vykdyti mediaciją, o kai bylą nagrinėja teisėjų kolegija, teisėjų kolegija gali paskirti vieną iš kolegijos narių vykdyti mediaciją, jei jis yra teismo mediatorius, arba parinkti ir skirti kitą mediatorių, kuris yra teisėjas. Mediatorius skiriamas tik gavus jo rašytinį sutikimą. Ginčo šalių prašymu ar sutikimu gali būti skiriami keli mediatoriai. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisminės mediacijos modulis vis dar nėra visiškai pritaikytas

teisminės mediacijos procesams, vykdomiems administracinėje justicijoje, ir tai yra kliūtis teisminės mediacijos plėtrai administracinių ginčų nagrinėjimo srityje.

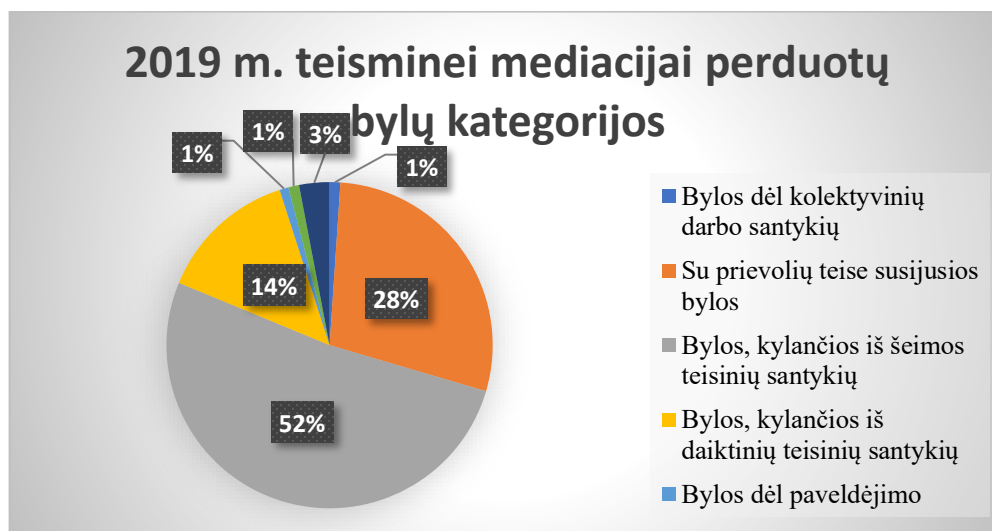
Prie teisminės mediacijos procesų skatinimo bei teisėjų aktyvesnio įsitraukimo į mediaciją praėjusiais metais prisidėjo ir Teisėjų taryba. 2019 m. rugsėjo 27 d. Teisėjų tarybos nutarimu Nr. 13P-159-(7.1.2) patvirtintame naujos redakcijos Teisėjų veiklos vertinimo tvarkos apraše teisėjui, atliekant jo periodinį ar neeilinį veiklos vertinimą, galima skirti iki 5 balų už sėkmingą jo kaip mediatoriaus veiklą (vertinant teisminės mediacijos būdu išnagrinėtų bylų skaičių ir jų rezultatus).

TEISMINĖS MEDIACIJOS PRAKTIKOS TEISMUOSE 2019 M. APIBENDRINIMAS

Remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenimis, kuriuos pildo ir tvarko teismai, 2019 m. buvo inicijuoti 533 teisminės mediacijos procesai, t. y. statistinėse ataskaitose fiksuota 30 proc. daugiau teisminės mediacijos procesų nei 2018 m. (2018 m. – 483 bylos, 2017 m. – 540 bylų, 2016 m. – 313 bylų).

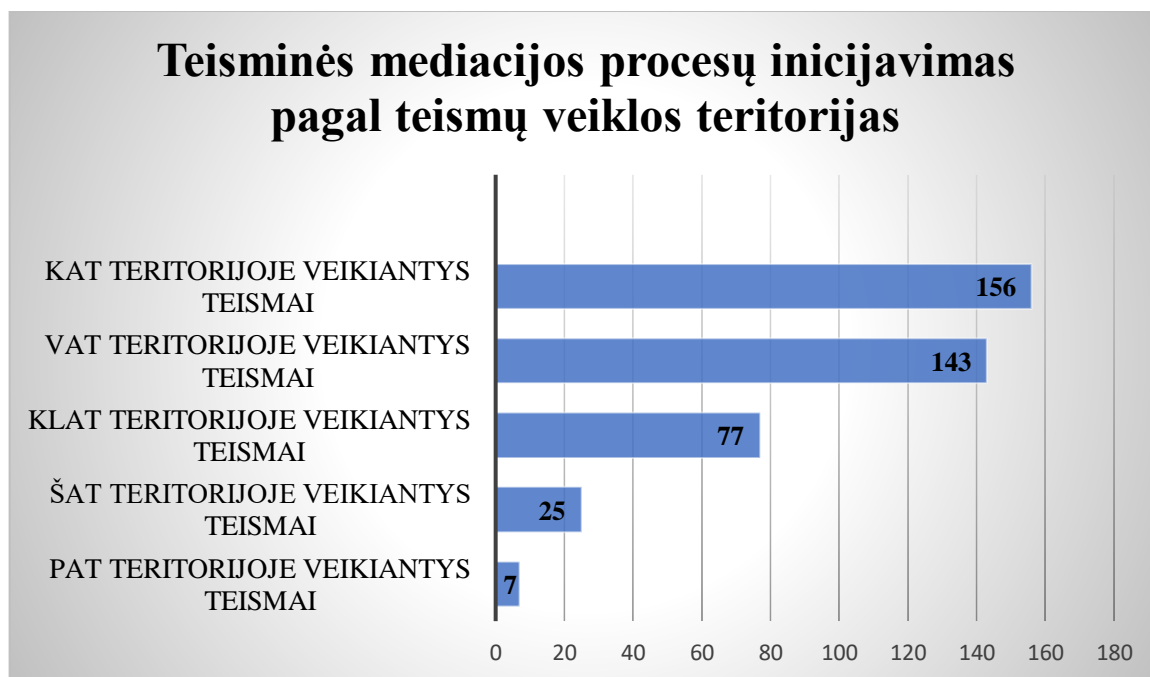
Kaip ir ankstesniais metais, 2019 m. didžiausią bylų, perduotų teisminei mediacijai, skaičių sudaro bylos, kylančios iš šeimos teisinių santykių (292 bylos), su prievolių teise susijusios bylos (161 byla), bei bylos, kylančios iš daiktinių teisinių santykių (78 bylos):

Daugiausia civilinių bylų teisminei mediacijai perdavė bendrosios kompetencijos apylinkių teismai: šie teismai inicijavo 485 teisminės mediacijos procesus. Apygardų teismai inicijavo 48 teisminės mediacijos procesus. Taigi 91 proc. teisminei mediacijai perduotų bylų sudaro pirmosios instancijos apylinkių teismų perduotos civilinės bylos, tuo tarpu apygardų teismų – 9 proc. Daugiausia civilinių bylų teisminei mediacijai 2019 m. perdavė Kauno apylinkės teismas. Pastebėtina, kad Vilniaus bei Kauno apygardų teismų teritorijoje veikiantys teismai teisminei mediacijai perdavė daugiausia civilinių bylų.

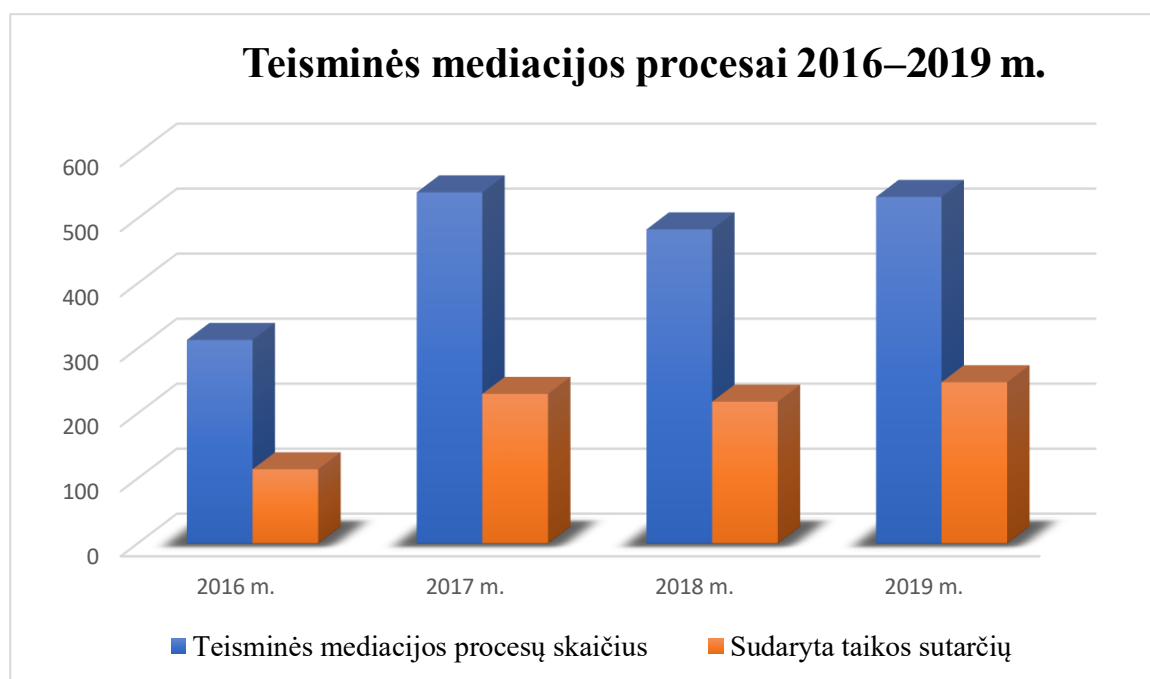
Eil. Nr.	Teismas	Inicijuotų teisminės mediacijos procesų skaičius
1.	Kauno apylinkės teismas	140
2.	Vilniaus miesto apylinkės teismas	129
3.	Šiaulių apylinkės teismas	63
4.	Klaipėdos apylinkės teismas	55
5.	Panevėžio apylinkės teismas	24

6.	Plungės apylinkės teismas	18
7.	Telšių apylinkės teismas	17
8.	Vilniaus regiono apylinkės teismas	14
9.	Klaipėdos apygardos teismas	14
10.	Vilniaus apygardos teismas	14
11.	Marijampolės apylinkės teismas	11
12.	Kauno apygardos teismas	10
13.	Šiaulių apygardos teismas	8
14.	Alytaus apylinkės teismas	5
15.	Utenos apylinkės teismas	5
16.	Tauragės apylinkės teismas	4
17.	Panevėžio apygardos teismas	2
Viso:		533

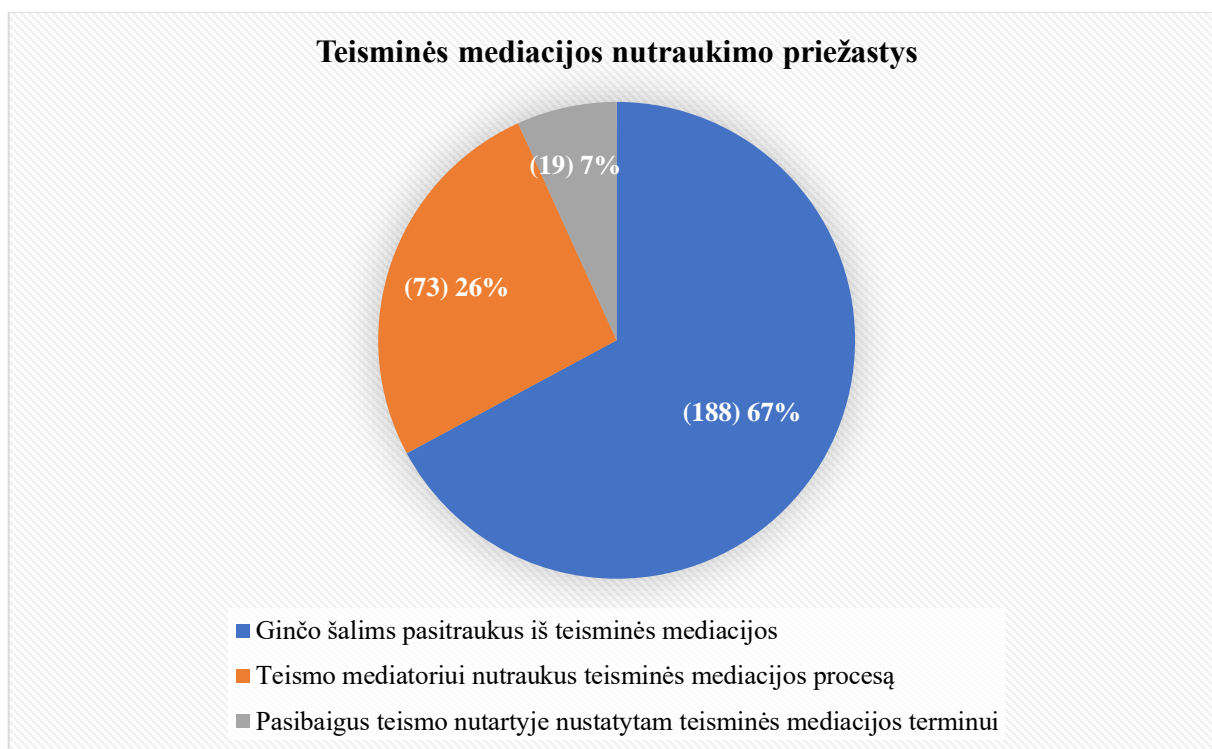
Vadovaujantis Teisminės mediacijos taisyklių, patvirtintų Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 13P-125-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“, 31 punktu, teisminės mediacijos procesas baigiamas:

- teisminės mediacijos metu pasiekus taikų susitarimą ir ginčo šalims pasirašius taikos sutartį;
- ginčo šalims pasitraukus iš teisminės mediacijos proceso;
- pasibaigus teismo nutartyje nustatytam terminui, kuriam buvo atidėtas bylos nagrinėjimas, perdavus ginčą teisminei mediacijai;
- mediatoriui nutraukus teisminės mediacijos procesą tais atvejais, kai taikus susitarimas, kuris gali būti ginčo šalių pasiektas, mediatoriaus manymu, bus neįvykdomas ar neteisėtas, arba jei mediatorius pripažįsta, kad mažai tikėtina, kad tęsiant teisminę mediaciją ginčas bus išspręstas taikiai.

2018 m. buvo pasirašyta 218 taikos sutarčių, o 2019 m. matomas pasirašytų taikos sutarčių skaičiaus padidėjimas – 248 taikos sutartys (47 proc., nuo teisminės mediacijos procesų skaičiaus).

Dažniausios teisminės mediacijos nutraukimo priežastys yra ginčo šalių pasitraukimas iš teisminės mediacijos proceso bei teisminės mediacijos proceso nutraukimas teismo mediatoriaus iniciatyva:

Pastebima, kad bylose, kurių nagrinėjimas tęsiamas teismine tvarka, t.y. teisminės mediacijos metu nepavykus rasti taikaus sprendimo, mediacijos taikymas turi išliekamąją vertę – pradžioje neigiamų emocijų valdomos šalys vėlesniuose etapuose dažniau išklauso viena kitą, pradeda konstruktyviai bendradarbiauti tiek tarpusavyje, tiek su bylą nagrinėjančiu teisėju (-ais).

TEISMINĖS MEDIACIJOS KOMISIJA

Atsižvelgiant į pokyčius teisiniame reguliavime, kurie įtvirtinti skatinant mediacijos procesus Lietuvoje, 2019 m. Teisminės mediacijos komisijos veikloje buvo pastebėtas teisėjų, besikreipiančių dėl mediatoriaus statuso suteikimo, aktyvumas.

2018 m. Teisminės mediacijos komisija buvo gavusi 13 teisėjų prašymų suteikti teismo mediatoriaus statusą, o 2019 m. tokių prašymų Teisminės mediacijos komisija gavo 22.

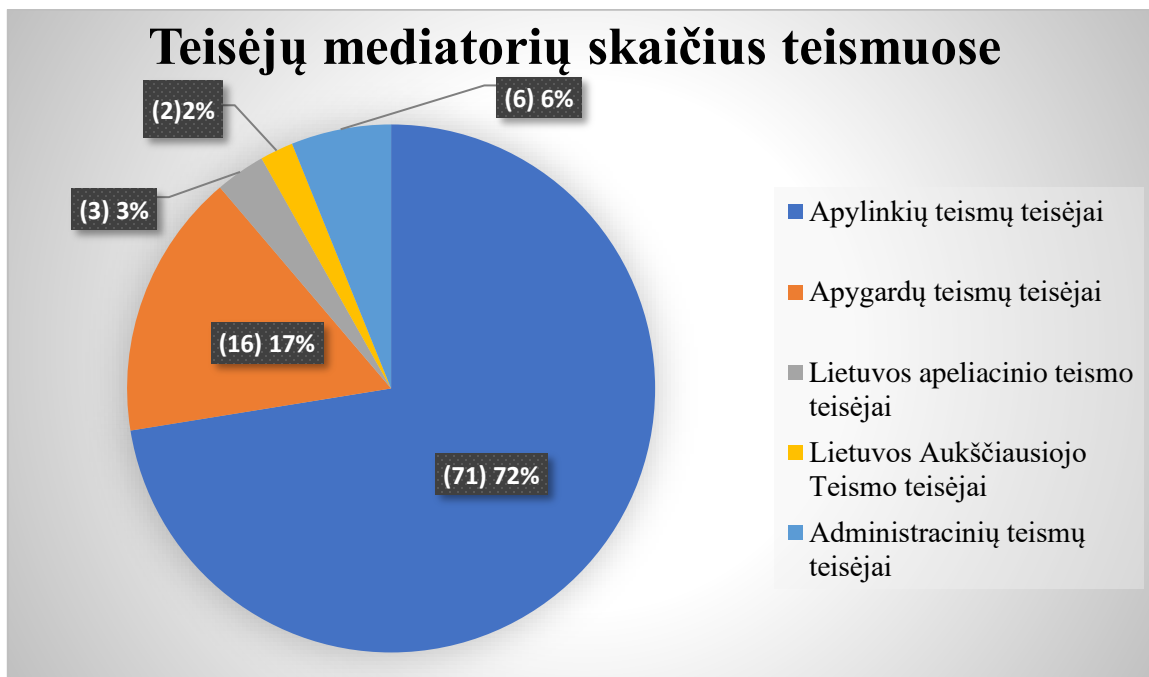
2019 m. buvo organizuoti 3 Teisminės mediacijos komisijos posėdžiai, kurių metu mediatoriaus statusas suteiktas 22 teisėjams. 2019 m. 3 teisėjams, kurie buvo mediatoriai, šis statusas panaikintas.

Teisminės mediacijos komisija savo veikloje ir kompetencijos ribose teikia konsultacijas teisėjams apie teisminės mediacijos taikymą, kartu su komisiją aptarnaujančia Nacionaline teismų administracija aktyviai veikia teisėkūros procesuose, kuriose sprendžiami su mediacija susiję klausimai, bendradarbiauja su Seimu, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija bei VGTPT. Komisija nuolatos kelia klausimus dėl mediaciją vykdančių teisėjų motyvavimo priemonių stiprinimo, kompetencijų kėlimo.

TEISMO MEDIATORIAI

2019 m. pabaigoje mediatoriaus statusą turėjo 98 teisėjai. Vidutinis teisėjo mediatoriaus amžius yra 48 metai (vyriausiajam teisėjui mediatoriui – 65 metai, jauniausiajam – 34 metai).

Daugiausia teisėjų mediatorių dirba bendrosios kompetencijos apylinkių teismuose (71 proc.), apygardų teismuose (19 proc.). Taip pat mediatoriaus statusas yra suteiktas ir 6 administracinių teismų teisėjams.

Teisėjų mediatorių skaičius pagal teismus:

Eil. Nr.	Teismai	Teisėjų mediatorių skaičius teismuose
1.	Kauno apylinkės teismas	16
2.	Vilniaus miesto apylinkės teismas	14
3.	Klaipėdos apylinkės teismas	11
4.	Telšių apylinkės teismas	6
5.	Vilniaus apygardos teismas	6
6.	Šiaulių apylinkės teismas	4

7.	Alytaus apylinkės teismas	4
8.	Vilniaus apygardos administracinis teismas	4
9.	Vilniaus regiono apylinkės teismas	3
10.	Panevėžio apylinkės teismas	3
11.	Plungės apylinkės teismas	3
12.	Tauragės apylinkės teismas	3
13.	Klaipėdos apygardos teismas	3
14.	Šiaulių apygardos teismas	3
15.	Lietuvos apeliacinis teismas	3
16.	Marijampolės apylinkės teismas	2
17.	Utenos apylinkės teismas	2
18.	Kauno apygardos teismas	2
19.	Panevėžio apygardos teismas	2
20.	Regionų apygardos administracinis teismas (Panevėžio ir Klaipėdos rūmai)	2
21.	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	2
Iš viso:		98

Didžioji dalis teisėjų mediatorių vykdo teisminę mediaciją visų kategorijų bylose ir tik nedidelė dalis teisėjų mediatorių yra pateikę informaciją apie savo specializaciją.

TEISMINĖS MEDIACIJOS VERTINIMO ANKETŲ REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Siekiant sužinoti, kaip ginčo šalys, pasinaudojusios teismine mediacija, vertina įvykusį teisminės mediacijos procesą, Teisėjų taryba dar 2015 m. gegužės 29 d. priėmė sprendimą patvirtinti Teisminės mediacijos vertinimo anketą, ją platinant internete, adresu: <https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismine-mediacija/apie-teismine-mediacija/282>.

Taip pat po teisminės mediacijos pabaigos visiems LITEKO Viešųjų elektroninių paslaugų posistemėje registruotiems ir teisminės mediacijos procese dalyvavusiems asmenims yra išsiunčiamas pranešimas su prašymu užpildyti anoniminę Teisminės mediacijos vertinimo anketą.

Pastebėtina, kad šių anketų pildymas sudaro sąlygas asmenims, dalyvavusiems teisminės mediacijos procese, išreikšti savo nuomonę apie teisminės mediacijos vykdymo eigą, teismo mediatoriaus pasirengimą teisminės mediacijos procesui, pateikti savo pasiūlymus.

Anketų pildymas nėra aktyvus. 2015 m. buvo gautos 7 užpildytos Teisminės mediacijos vertinimo anketos, 2016 m. – 14, 2017 m. – 8, 2018 m. – 14, o 2019 m. – 13 Teisminės mediacijos vertinimo anketų.

Teisminės mediacijos anketų respondentai – asmenys nuo 30 iki 61 metų amžiaus, 69,23% pildžiusių Teisminės mediacijos anketas – moterys, 30,77% – vyrai.

Atsakiusių asmenų lytis	%	Skaičius
Vyras	30,77%	4
Moteris	69,23%	9
Iš viso:	100%	13

Teisminės mediacijos anketas teikę asmenys pagal išsilavinimą:

	%	Skaičius
Nebaigtas vidurinis	0	0
Vidurinis	15,38%	2
Aukštesnysis	15,38%	2
Aukštasis	69,23%	9
Iš viso:	100%	13

53,84 proc. respondentų civilinėje byloje buvo atsakovais, 23,07 proc. – ieškovais, 15,38 proc.– advokatai, advokatų padėjėjai, 7,70 proc.– kiti (tretieji asmenys, ieškovo atstovas).

69,23 proc. teisminės mediacijos procese dalyvavusių ieškovų, atsakovų teisminės mediacijos procese dalyvavo jau nebe pirmą kartą, o 76,92 proc. respondentų ginčą spręsti teisminės mediacijos pagalba bandė pirmą kartą.

53,84 proc. respondentų teismo mediatoriaus veiklą įvertino puikiai, 7,69 proc. – gerai, 30,76 proc. – blogai ir 7,69 proc. neturėjo nuomonės. Be to, buvo gautas vienas komentaras:

„Mediatoriai turi pasitarti su teisėjais, vedančiais bylą. Išsiaiškinti situaciją. Tada siūlyti savo paslaugas.”

Priežastys, dėl kurių ginčai nebuvo išspręsti taikos sutartimi	%	Skaičius
Kitos šalies nenoras daryti nuolaidas, ieškoti kompromiso	53,84%	7
Mano paties nenoras ieškoti kompromiso, taikytis	0	0
Teismo mediatorius nebuvo pasirengęs bylai	15,38%	2

Teismo mediatoriaus gebėjimų medijuoti stoka (pvz., neišklausė visų ginčo šalių, nevaldė mediacijos proceso, buvo šališkas)	15,38%	2
Advokatų, advokatų padėjėjų įtaka	15,38%	2
Kita (nurodyti)	0	0
Iš viso:	100 %	13

Visgi 69,23 proc. respondentų kitiems asmenims rekomenduotų ginčą spręsti teisminės mediacijos būdu. Pateiktas toks komentaras:

„Visiems žinomos priežastys: šalys iš esmės lieka patenkintos ginčo sprendimu, patiria mažiau bylinėjimosi išlaidų, sugaišta mažiau laiko, nėra skundų, iš dalies atkuriamą socialinę taiką – mūsų atveju net rankas vienas kitam paspaudė...”

RENGINIAI

Nacionalinei teismų administracijai įgyvendinant projektą „Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtra” Nr. 10.1.4-ESFA-V-922-01-0005, iš ES struktūrinių fondų paramos 2019 m. Lietuvos Respublikos teismuose buvo vykdomi specializuoti teisėjų mokymai mediacijos tema. Mediacijos mokymai teisėjams truko 16 akademinų valandų, 2 dienas, mokymų metu buvo apmokyti ir juose dalyvavo 150 Lietuvos teisėjų. Mokymų pradžia 2019 m. spalio 30 – 31 d., pabaiga 2019 m. lapkričio 28 – 29 d. Mokymai vyko ne tik didžiuosiuose Lietuvos miestuose, bet ir regionuose. Mokymų dalyviai buvo suskirstyti į 10 grupių vidutiniškai po 15 dalyvių.

Mokymų tikslas – gilinti žinias apie mediacijos institutą, jo veiksmingą taikymą, procesą ir rizikas, ugdyti teisėjų praktinius įgūdžius taikyti modernias taikaus ginčų sprendimo priemones.

2020 m. rugsėjo 10 d. planuojama surengti tarptautinę mediacijos konferenciją „Mediacijos sėkmės istorija ir jos kaina”, konferencijos metu bus pristatyta pažintiniuose vizituose įgyta patirtis,

mediacijos sėkmės istorijos ir efektyviausios priemonės mediacijos sėkmei ir sklaidai didinti Lietuvoje bei užsienyje.

Taip pat yra pagaminti ir Lietuvos teismams bei kitoms įstaigoms ir institucijos dalijami teisminės ir neteisminės mediacijos lankstinukai, kuriais yra siekiama pažindinti visuomenę apie galimybes spręsti kilusius ginčus taikiai.

Teisminės mediacijos komisijos pirmininkas

Artūras Driukas